

СТАНОВИЩЕ

за дисертация на тема:

"Самооценка и тревожност, свързани с осиновяването"

за придобиване на образователна и научна степен
"доктор" в област на висшето образование: 3. Социални,
стопански и правни науки, Професионално направление: 3.2
Психология, докторска програма: "Педагогическа и
възрастова психология"

автор: Величка Симеонова Дошева-Христова

Научен ръководител: проф. д-р Станислава Стоянова

1. Актуалност и значимост на разработения в дисертацията проблем

В условията на продължаваща демографска криза и трансформации в семейните структури, осиновяването се очертава като важен социален механизъм за осигуряване на семейна среда за деца, лишени от родителска грижа, както и като алтернативен път за реализиране на родителството. Темата за осиновяването в съвременния български контекст продължава да бъде недостатъчно изследвана и в същото време натоварена със значителна социална чувствителност, което я прави особено значима за научния и приложния психологически анализ.

Наличието на устойчиви социални стереотипи и стигматизация спрямо осиновителите и осиновените лица създава предпоставки за формиране на психологически затруднения, свързани именно със самооценката и тревожността.

Особено съществен е приносът на темата в контекста на психичното здраве, тъй като осиновяването не представлява еднократен акт, а продължителен процес, съпътстван от динамични емоционални и когнитивни преживявания както при родителите, така и при децата. Липсата на адекватна подкрепяща среда, както и противоречивите експертни

послания, могат да доведат до повишени нива на тревожност, несигурност и нарушена самооценка, което от своя страна влияе върху качеството на семейните взаимоотношения и адаптацията на детето.

От научна гледна точка, изследването на връзката между самооценката и тревожността в контекста на осиновяването има висока теоретична и практическа стойност. То допринася за обогатяване на познанията в областта на психологията на развитието, семейната психология и социалната психология, като същевременно има потенциал за приложение в практиката – в работата на психолози, социални работници, образователни специалисти и институции, ангажирани с процеса на осиновяване.

2. Структура, логика и последователност на изложението

Дисертационният труд е структуриран логично и последователно, като обхваща основните етапи на научното изследване – от теоретичната постановка през емпиричното изследване до анализа на резултатите и формулирането на изводи и приноси. Структурата включва увод, три основни глави, заключение, препоръки и приложения, което съответства на изискванията за академичен научен труд.

В уводната част се аргументира изборът на темата, очертава се нейната актуалност и социална значимост, както и основните проблеми, свързани с осиновяването в българския контекст. Представени са ключови аспекти като стигматизацията, липсата на институционална подкрепа и психологическите последици за участниците в осиновителния процес.

Първата глава има изчерпателен теоретичен характер и разглежда основните понятия, върху които се базира изследването. Тя включва няколко тематични направления: Анализ на феномена стигма при осиновяване, като се разглеждат социалните нагласи и тяхното влияние върху осиновителите и осиновителите; Подробно разглеждане на понятието „самооценка“ – нейната същност, компоненти, функции, фактори за формиране и видове; Теоретичен преглед на тревожността – дефиниции, видове и прояви, включително специфичните ѝ измерения в контекста на осиновяването; Разглеждане на практически значими въпроси като комуникацията с деца относно осиновяването и възрастовите особености при този процес.

Методологичната рамка на дисертационния труд е структурирана ясно и логично, като съответства на поставените цели, задачи и хипотези. Тя е представена във Втора глава и включва всички основни компоненти на едно емпирично психологическо изследване – дефиниране на изследователски

дизайн, подбор на извадка, избор на методи и инструменти, както и статистическа обработка на данните.

Изследването е организирано като сравнително и корелационно, което е адекватен избор предвид целта – да се установят различия и взаимовръзки между самооценка, тревожност и други променливи в контекста на осиновяването. Формулирането на ясни цели, задачи и хипотези създава добра основа за логическа последователност на изследователския процес.

Извадката включва лица, свързани с осиновяването, както и контролни групи, което позволява сравнителен анализ.

Използвани са утвърдени и широко разпространени психологически методики, което представлява съществено предимство на изследването. Сред тях се открояват: въпросникът за ситуативна и личностна тревожност на Спийлбъргър; методиката на Дембо–Рубинщайн за самооценка; въпросник за жизнени цели и смисъл в живота; социално-демографски въпросник.

Подборът на инструментите е адекватен на изследователските цели и позволява многопластово изследване на психологическите конструкции.

Като препоръка може да се отбележи необходимостта от по-задълбочено обсъждане на психометричните характеристики (валидност и надеждност) на използваните методики в български условия, както и тяхната културна приложимост към специфичната изследвана група.

Използваните методи за статистическа обработка са адекватни на целите на изследването и позволяват извеждане на надеждни резултати. Анализирани са както различия между групи, така и корелационни зависимости между променливите. *Силна страна е многоаспектният анализ, който включва различни показатели и взаимовръзки.*

Може да се обобщи, че методологичната рамка осигурява надеждна основа за извеждане на валидни научни изводи и подкрепя реализирането на целите на дисертационния труд.

Третата глава е посветена на представянето и анализа на емпиричните резултати. Те са систематизирани в няколко основни направления:

- резултати относно тревожността – разглеждат се различия според социално-демографски характеристики и статус на осиновяване;
- резултати относно самооценката – анализират се връзки с възраст, пол, образование, семейно положение и други фактори;

- резултати относно жизнените цели;
- анализ на взаимовръзките между тревожност, самооценка и жизнени цели.

Представянето на резултатите е детайлно и систематично, като позволява да се проследят основните зависимости и тенденции. Резултатите са интерпретирани в контекста на съществуващите научни теории и изследвания. Формулирани са основни изводи, които отговарят на поставените цели и хипотези, както и ограниченията на изследването.

3. Научни приноси

Теоретични приноси

Дисертационният труд предлага систематизиран и задълбочен теоретичен анализ на ключови психологически конструкти – самооценка и тревожност – в специфичния контекст на осиновяването. Чрез интегриране на класически и съвременни научни концепции се постига концептуално обогатяване на разбирането за тяхната взаимовръзка и динамика в рамките на семейната система.

Съществен принос представлява разглеждането на осиновяването не само като юридически или социален акт, а като сложен психосоциален процес, съпътстван от дълбоки емоционални преживявания и вътрешноличностни трансформации. В този смисъл трудът разширява теоретичните модели, като включва специфични фактори като стигматизация, идентичност и преживяване на изоставяне.

Налице е и принос в посока изясняване на взаимовръзките между самооценка, тревожност и жизнени цели, като се предлага по-цялостен модел за разбиране на личностното функциониране в условията на осиновяване. Това позволява по-широко интерпретиране на психологическата адаптация и благополучие.

Практико-приложни приноси

Съществен практически принос на дисертацията е провеждането на емпирично изследване с ясно дефиниран дизайн, използващо валидни и надеждни психологически методики. Получените резултати имат приложна стойност за диагностика и оценка на психологическите характеристики на лица, свързани с осиновяването.

На база на емпиричните данни са формулирани конкретни препоръки към специалисти – психолози, социални работници, педагози – насочени към

подобряване на подкрепата за осиновителните семейства и оптимизиране на процесите на адаптация. Това придава на труда ясно изразена практическа насоченост.

Особено значим принос е разработването на модел за групов тренинг на осиновители, кандидат-осиновители и осиновени лица. Този модел представлява приложен инструмент за психологическа интервенция, насочен към намаляване на тревожността, повишаване на самооценката и подобряване на комуникацията в семейството.

Практическата стойност на труда се изразява и в потенциала му да подпомогне институционалната практика чрез насочване към необходимостта от по-добра координация между различните специалисти и създаване на устойчиви форми на подкрепа за осиновителните семейства.

4. Бележки и препоръки върху дисертационния труд

Наред с безспорните достойнства на дисертационния труд, могат да бъдат формулирани и някои препоръки, които имат конструктивен характер и целят допълнително повишаване на научната му стойност.

- Да се засили критико-аналитичният подход в теоретичната част чрез по-ясно формулиране на авторова позиция и сравнение на различни научни гледни точки.
- Да се включи по-задълбочено обсъждане на ограниченията на използвания инструментариум, включително културната му валидност.
- Да се аргументира по-ясно изборът и характеристиките на извадката, както и ограниченията относно обобщаването на резултатите.

Заклучение

Представеният дисертационен труд на тема „Самооценка и тревожност, свързани с осиновяването“ представлява завършено, самостоятелно и значимо научно изследване, което отговаря на изискванията за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в областта на психологията. *Не се регистрират данни за плагиатство.*

Темата е актуална и социално значима, като отразява реални проблеми, свързани с осиновяването в съвременния български контекст. Теоретичната част демонстрира добро познаване на научната литература и изгражда стабилна основа за емпиричното изследване. Методологичната рамка е

адекватно подбрана и позволява постигането на поставените цели и задачи, а резултатите са представени систематично и обосновано.

Научните приноси са ясно формулирани и могат да бъдат разграничени както в теоретичен, така и в практико-приложен аспект. Особено ценен е стремежът към практическа приложимост на резултатите чрез разработване на насоки и интервенционни модели, насочени към подкрепа на осиновителните семейства.

С оглед на всичко изложено, давам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Величка Симеонова Дошева-Христова образователната и научна степен „доктор“ по психология.

5.05.2026 г.

Изготвил становището.....

В.Търново

проф.д-р В.Чавдарова

О P I N I O N

on a dissertation entitled:

“Self-Esteem and Anxiety Related to Adoption”

submitted for the award of the educational and scientific degree **Doctor (PhD)**

in the field of higher education: **3. Social, Economic and Legal Sciences,**

Professional field: **3.2 Psychology,**

Doctoral programme: **“Educational and Developmental Psychology”**

Author: Velichka Simeonova Dosheva-Hristova

Scientific Supervisor: Prof. Stanislava Stoyanova, PhD

1. Relevance and Significance of the Research Problem

In the context of an ongoing demographic crisis and transformations in family structures, adoption emerges as an important social mechanism for providing a family environment to children deprived of parental care, as well as an alternative pathway to the realization of parenthood. The topic of adoption in the contemporary Bulgarian context remains insufficiently researched, while simultaneously burdened with considerable social sensitivity, which makes it particularly significant for both scientific inquiry and applied psychological analysis.

The persistence of stable social stereotypes and stigmatization toward adoptive parents and adopted individuals creates preconditions for the development of psychological difficulties, particularly those related to self-esteem and anxiety.

The contribution of this topic is especially substantial in the context of mental health, as adoption does not represent a one-time act, but rather a prolonged process accompanied by dynamic emotional and cognitive experiences for both parents and children. The lack of an adequate supportive environment, as well as contradictory expert messages, may lead to increased levels of anxiety, insecurity, and impaired self-esteem, which in turn affect the quality of family relationships and the child’s adaptation.

From a scientific perspective, the study of the relationship between self-esteem and anxiety in the context of adoption has high theoretical and practical

value. It contributes to the enrichment of knowledge in the fields of developmental psychology, family psychology, and social psychology, while also demonstrating potential for practical application in the work of psychologists, social workers, educational professionals, and institutions involved in the adoption process.

2. Structure, Logic, and Coherence of the Dissertation

The dissertation is structured in a logical and coherent manner, covering the main stages of scientific research—from the theoretical framework through the empirical study to the analysis of results and the formulation of conclusions and contributions. The structure includes an introduction, three main chapters, a conclusion, recommendations, and appendices, which corresponds to the requirements for an academic scientific work.

The introductory section substantiates the choice of topic, outlines its relevance and social significance, and presents the main problems related to adoption in the Bulgarian context. Key aspects such as stigmatization, lack of institutional support, and psychological consequences for participants in the adoption process are discussed.

The first chapter is of a comprehensive theoretical nature and examines the fundamental concepts underlying the study. It encompasses several thematic areas: analysis of the phenomenon of stigma in adoption, including social attitudes and their impact on adoptees and adoptive parents; a detailed examination of the concept of “self-esteem”—its nature, components, functions, formative factors, and types; a theoretical review of anxiety—definitions, types, and manifestations, including its specific dimensions in the context of adoption; and consideration of practically significant issues such as communication with children regarding adoption and age-related characteristics in this process.

The methodological framework of the dissertation is clearly and logically structured, corresponding to the stated aims, objectives, and hypotheses. It is presented in Chapter Two and includes all the essential components of an empirical psychological study—definition of the research design, sample selection, choice of methods and instruments, as well as statistical data processing.

The study is organized as both comparative and correlational, which is an appropriate choice given the objective of identifying differences and relationships between self-esteem, anxiety, and other variables in the context of adoption. The formulation of clear aims, objectives, and hypotheses provides a solid foundation for the logical coherence of the research process.

The sample includes individuals related to adoption, as well as control groups, which allows for comparative analysis.

Established and widely used psychological instruments have been employed, representing a significant strength of the study. Among them are: the State-Trait Anxiety Inventory by Spielberger; the Dembo–Rubinstein Self-Esteem Method; a questionnaire on life goals and meaning in life; and a socio-demographic questionnaire.

The selection of instruments is appropriate to the research objectives and allows for a multidimensional examination of the psychological constructs.

As a recommendation, it may be noted that a more in-depth discussion of the psychometric characteristics (validity and reliability) of the applied methods in the Bulgarian context, as well as their cultural applicability to the specific study group, would be beneficial.

The statistical methods used are appropriate to the aims of the research and allow for the derivation of reliable results. Both differences between groups and correlational relationships among variables have been analyzed. A notable strength is the multifaceted analysis, encompassing various indicators and interrelations.

It can be concluded that the methodological framework provides a reliable basis for drawing valid scientific conclusions and supports the achievement of the dissertation's objectives.

Chapter Three is devoted to the presentation and analysis of the empirical results. These are systematized into several main areas:

- results concerning anxiety—differences are examined according to socio-demographic characteristics and adoption status;
- results concerning self-esteem—relationships with age, gender, education, marital status, and other factors are analyzed;
- results concerning life goals;
- analysis of the interrelationships between anxiety, self-esteem, and life goals.

The presentation of the results is detailed and systematic, allowing the main patterns and trends to be traced. The findings are interpreted within the context of existing scientific theories and studies. Key conclusions are formulated, corresponding to the stated aims and hypotheses, as well as the limitations of the study.

3. Scientific Contributions

Theoretical Contributions

The dissertation offers a systematic and in-depth theoretical analysis of key psychological constructs—self-esteem and anxiety—within the specific context of adoption. By integrating classical and contemporary scientific concepts, it achieves a conceptual enrichment of the understanding of their interrelationship and dynamics within the family system.

A significant contribution lies in the examination of adoption not merely as a legal or social act, but as a complex psychosocial process accompanied by profound emotional experiences and intrapersonal transformations. In this regard, the study expands existing theoretical models by incorporating specific factors such as stigmatization, identity, and the experience of abandonment.

There is also a contribution toward clarifying the interrelationships between self-esteem, anxiety, and life goals, proposing a more comprehensive model for understanding personality functioning in the context of adoption. This allows for a broader interpretation of psychological adaptation and well-being.

Practical-Applied Contributions

A substantial practical contribution of the dissertation lies in the conduct of an empirical study with a clearly defined design, employing valid and reliable psychological instruments. The results obtained have applied value for the diagnosis and assessment of psychological characteristics of individuals related to adoption.

Based on the empirical data, specific recommendations have been formulated for professionals—psychologists, social workers, and educators—aimed at improving support for adoptive families and optimizing adaptation processes. This gives the work a distinctly practical orientation.

A particularly significant contribution is the development of a model for group training of adoptive parents, prospective adoptive parents, and adopted individuals. This model represents an applied tool for psychological intervention, aimed at reducing anxiety, enhancing self-esteem, and improving family communication.

The practical value of the study is further reflected in its potential to support institutional practice by highlighting the need for better coordination among different professionals and the establishment of sustainable forms of support for adoptive families.

4. Notes and Recommendations on the Dissertation

- Alongside the unquestionable merits of the dissertation, several recommendations of a constructive nature may be formulated, aimed at further enhancing its scientific value:
- Strengthening the critical-analytical approach in the theoretical section through clearer articulation of the author’s position and comparison of different scientific perspectives;
 - Including a more in-depth discussion of the limitations of the applied instruments, including their cultural validity;
 - Providing a clearer justification of the selection and characteristics of the sample, as well as the limitations regarding the generalization of the results.

Conclusion

The presented dissertation entitled “*Self-Esteem and Anxiety Related to Adoption*” constitutes a complete, independent, and significant scientific study that meets the requirements for awarding the educational and scientific degree of Doctor (PhD) in the field of psychology. No evidence of plagiarism has been identified.

The topic is relevant and socially significant, reflecting real issues related to adoption in the contemporary Bulgarian context. The theoretical section demonstrates a solid knowledge of the scientific literature and provides a strong foundation for the empirical research. The methodological framework is appropriately selected and allows for the achievement of the stated aims and objectives, while the results are presented in a systematic and well-substantiated manner.

The scientific contributions are clearly formulated and can be distinguished in both theoretical and practical-applied terms. Particularly valuable is the emphasis on the practical applicability of the results through the development of guidelines and intervention models aimed at supporting adoptive families.

In view of the above, I give a positive evaluation of the dissertation and propose that the esteemed scientific jury award Velichka Simeonova Dosheva-Hristova the educational and scientific degree of Doctor (PhD) in Psychology.

5.05.2026
Veliko Tarnovo

.....

Prof. V. Chavdarova, PhD

